

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 5 นี้ แบ่งหัวข้อการเสนอออกเป็น 3 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัญหาความขัดแย้งในการได้มาซึ่งตำแหน่งเจ้าอาวาส กรณีศึกษา วัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ

1. เพื่อศึกษาสาเหตุความขัดแย้งในการได้มาซึ่งตำแหน่งเจ้าอาวาสของหมู่คณะสงฆ์ภายในวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาแนวทางวิธีการแก้ไขความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนาในการได้มาซึ่งตำแหน่งเจ้าอาวาสของหมู่คณะสงฆ์ภายในวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ข้อค้นพบข้อที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่าสาเหตุความขัดแย้งในการได้มาซึ่งตำแหน่งเจ้าอาวาสของหมู่คณะสงฆ์ภายในวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีทั้งหมด 4 ปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยด้านโครงสร้างคณะสงฆ์

คณะสงฆ์มีรูปแบบโครงสร้างการปกครองเรียงตามลำดับจาก สมเด็จพระสังฆราช กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส เป็นลำดับสุดท้าย เมื่อมีคำสั่งการลงมาจากคณะสงฆ์ชั้นปกครองหรือผู้บังคับบัญชาสงฆ์ที่อยู่ภายใต้การปกครองจึงจำเป็นต้องรับทราบในข้อปฏิบัติและปฏิบัติตามคำสั่งการเหล่านั้น แต่เมื่อมีการขัดคำสั่งหรือมีการฝ่าฝืนคำสั่งเกิดขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อตัวบุคคลและส่งผลกระทบต่อปัญหาโครงสร้างคณะสงฆ์ในด้านความขัดแย้ง เนื่องจากไม่ประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งการของผู้บังคับบัญชา นอกจากนั้นยังมีการร้องเรียนผู้บังคับบัญชาที่มีลำดับและตำแหน่งอำนาจหน้าที่ที่สูงกว่าจึงสร้างความไม่พอใจให้กับคณะสงฆ์ชั้นปกครอง ดังนั้นจึงเป็นที่มาและสาเหตุปัจจัยปัญหาความขัดแย้งในเชิงโครงสร้างของเหล่าคณะสงฆ์

2. ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลที่แตกต่างกัน

ผลจากปัญหาความขัดแย้งในการได้มาซึ่งตำแหน่งเจ้าอาวาสด้านการรับรู้ข้อมูลที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งต่อตำแหน่งเจ้าอาวาสเป็นอย่างมากเนื่องจากคณะสงฆ์ในวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการแบ่งกลุ่ม เป็นฝักเป็นฝ่าย ในลักษณะพวกใครพวกมันตกลงกันไม่ได้ โดยมีทั้งการแบ่งตามคำสั่งเสียจากเจ้าอาวาสรูปเก่าไว้ก่อนตาย ตามกลุ่มพรรคพวกที่อยากจะแย่งชิงความเป็นใหญ่และแบ่งตามกลุ่มผู้ร่วมอุดมการณ์เดียวกันที่ต่างกลุ่มหลงในอำนาจว่าตนเป็นพระเก่าแก่อาศัยในวัดมานาน ซึ่งแต่ละกลุ่มมีการแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์เรื่องราวต่าง ๆ บางครั้งไม่เป็นเรื่องจริง การส่งข่าวสารในลักษณะของการพูดคุยกุญปากต่อปาก บางครั้งมีการบิดเบือนปรุงแต่งข้อมูลในการสื่อสารจนเกิดความไม่เข้าใจหรือเกิดความบาดหมางระหว่างกัน สร้างความไม่พอใจต่อกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ก่อให้เกิดความขัดแย้งจากส่วนบุคคล ขยายเป็นความขัดแย้งทางสังคมและลูกหลานเป็นความขัดแย้งทางศาสนาในที่สุด

นอกจากนี้ความรู้ความเข้าใจในตัวบุคคลต่างกลุ่มก็มักทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นมาอย่างหนึ่งคือเรื่องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ บางโอกาสการสื่อสารด้วยวาจาที่บอกเล่าต่อ ๆ ในแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกัน โดยสิ้นเชิงซึ่งทุกคนมาจากหลากหลายสถานะต่างคนต่างเชื่อในศักยภาพของตนเอง มีความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ที่มีระดับการเปลี่ยนแปลงยากหรือง่ายต่างกัน ทั้งนี้ซึ่งบุคคลอาจไม่ยอมรับแนวคิดหรือความเห็นของบุคคลอื่นจึงเกิดสิ่งไม่พึงปรารถนาตามมาได้ กระทั่งลูกหลานบานปลายไปสู่การสร้าง ความขัดแย้งทางด้านวงการศาสนาของไทยจนนับครั้งไม่ถ้วน

3. ปัจจัยด้านความแตกต่างทางค่านิยม

ผลจากปัญหาความขัดแย้งในการได้มาซึ่งตำแหน่งเจ้าอาวาสด้านความแตกต่างทางค่านิยมนั้นเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งต่อตำแหน่งเจ้าอาวาสเนื่องจากคณะสงฆ์ของวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการนับถือหรือมีความเชื่อในด้านไสยศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นการทำไสยศาสตร์เพื่อทำร้ายคนอื่นเพื่อให้ได้รับความเจ็บปวดทุกข์ทรมานหรือแม้กระทั่งใช้ความเชื่อในทางด้านไสยศาสตร์ทำร้ายคนอื่นเพื่อให้ถึงแก่ชีวิต เพื่อให้หมกมุ่นแข่งทางการแย่งชิงซึ่งตำแหน่งเจ้าอาวาสหรือลูกหลานไปจนถึงความ โกรธแค้นด้วยเรื่องส่วนตัวในลักษณะต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้ที่จะกระทำวิชาไสยศาสตร์ในการทำลายผู้อื่น นี่คือนิยามของความเชื่อทางค่านิยมเรื่องไสยศาสตร์ในสังคมไทยและในหมู่คณะสงฆ์

4. ปัจจัยด้านการแย่งชิงผลประโยชน์

เป็นการแย่งชิงผลประโยชน์ทางการแสวงหาเชิงอำนาจในตัวบุคคลและกลุ่มอันนำไปสู่การแย่งชิงผลประโยชน์จากการบริหารจัดการภายในวัด รวมถึงการบริหารงบประมาณรายได้รายรับต่าง ๆ และการดูแลทรัพย์สินต่าง ๆ ภายใน กล่าวคือมีความต้องการที่เข้ามากำกับดูแลและสามารถจัดการและเข้าถึงทรัพย์สินได้มากกว่ากลุ่มอื่น ๆ

การแย่งชิงผลประโยชน์ในด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในวัด เช่น ไม้พุงเพราะเป็นไม้ที่มีราคาแพงและในวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกก็เป็นวัดที่มีความสมบูรณ์ในด้านทรัพยากรอย่างมาก ทำให้ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสเกิดความโลภความต้องการดั่งนั้น ผลประโยชน์ในด้านทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจกระตุ้นต่อสิ่งเร้าให้ผู้ที่อยากมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสภายในวัดแห่งนี้

และลำดับสุดท้ายคือผลประโยชน์ทางโครงสร้างพื้นฐานที่อยู่ในรูปแบบของเงินปัจจัยต่าง ๆ เช่น การนำปัจจัยมาถวายจากญาติโยม การร่วมบริจาคน้ำ ค่าไฟภายในวัด งานบุญกุศล ผ้าป่า และการร่วมปฏิสังขรณ์สิ่งต่าง ๆ ภายในวัด เป็นต้น จากผลประโยชน์ทั้งหมดจึงเป็นเหตุให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในการได้มาซึ่งตำแหน่งเจ้าอาวาสในวัดแห่งหนึ่ง จนนำไปสู่เหตุการณ์ร้ายแรงเมื่อเป็นคดีดังขึ้นมาจึงส่งผลถึงผู้ที่ชก โยอยู่เบื้องหลังหรือผู้ที่มีอิทธิพลหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนี้ จึงทำให้ต้องมีผู้เสียชีวิตเกิดขึ้น

ข้อค้นพบข้อที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในการได้มาซึ่งตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก ที่งานวิจัยนี้เสนอไว้ได้แก่ แนวทางวิธีการแก้ไขความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนาโดยทั่วไป คือ อธิกรณสมถะ แสดงวิธีระงับอธิกรณ์ ด้วยธรรมะ 7 ประการ

อธิกรณ์ หมายถึง สาเหตุ คดีเรื่องราว ปัญหา ความยุ่งยาก กิจกรรมที่เกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ที่สงฆ์ต้องจัดการสะสางหรือดำเนินการทำให้สงบหรือเป็นไปด้วยดี

อธิกรณ์ในพระวินัย มี 4 เรื่อง คือเป็นชื่อแห่งเรื่องที่เกิดขึ้นแล้วจะต้องจัดตั้งทำให้ลุล่วงไป มี 4 ประการ คือ

1. วิวาทาธิกรณ์ คือวิวาท ได้แก่การเถียงกันปรารภพระธรรมวินัยนี้ ต้องได้รับการชี้ขาดว่าถูกว่าผิดหรือเรียกอีกอย่างว่าเป็นการถกเถียงกันด้วยเรื่องพระธรรมวินัย
2. อนุวาทาธิกรณ์ คือความโจทกล่าวหากันด้วยปรารภพระธรรมวินัยนี้ต้องได้รับการชี้ขาดว่าถูกว่าผิดหรือเรียกอีกอย่างว่าเป็นการถกเถียงกันด้วยเรื่องอาบัติ
3. อาปัตตาธิกรณ์ คือกิริยาที่ต้องอาบัติหรือถูกปรับอาบัตินี้ต้องทำคืน คือทำให้พ้นโทษหรือเรียกอีกอย่างว่าเป็นการถกเถียงกันด้วยเรื่องการปรับอาบัติและวิธีการออกหรือพ้นจากอาบัติ
4. กิจจาธิกรณ์ คือกิจธุระที่สงฆ์พึงสามัคคีร่วมกันทำ เรียกว่า สังฆกรรม เช่น ให้อุปสมบทต้องทำให้สำเร็จ

อธิกรณสมถะ เป็นชื่อแห่งสิกขาบทหรือสิกขาบทหรือแห่งธรรม แปลว่า “สำหรับระงับอธิกรณ์” เป็นการแสดงวิธีระงับอธิกรณ์ ด้วยธรรมะ 7 ประการ

1. สัมมุขาวินัย การระงับอธิกรณ์ในที่พร้อมหน้า (บุคคล วัด ธรรมะ) ตัดสินในที่พร้อมหน้าทั้งโจทย์และจำเลยพร้อมพยานตามพยานหลักฐาน สัมมุขาวินัย แปลว่า ระเบียบอันจะพึงทำในที่พร้อมหน้า 4 อย่าง คือ

- 1.1 พร้อมหน้าสงฆ์ คือ ภิกษุเข้าประชุมครบองค์กำหนดเป็นสงฆ์
 - 1.2 พร้อมหน้าบุคคล คือ บุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้อยู่พร้อมหน้ากัน
 - 1.3 พร้อมหน้าวัตถุ ได้แก่ วัตถุที่เกิเกิดขึ้นนั้นวินิจฉัย
 - 1.4 พร้อมหน้าธรรมวินัย ได้แก่ วินิจฉัยอุทธรณ ถูกวินัย
2. สติวินัย การระงับอธิกรณ์ด้วยยกให้ว่าพระอรหันต์เป็นผู้มีสติ ถือสติเป็นหลัก การยกเลิกความผิดเพราะเป็นพระอรหันต์หรืออริยบุคคลที่จะไม่ทำผิดวินัยในข้อนั้นได้ สติวินัย แปลว่า ระเบียบยกเอาสติขึ้นเป็นหลัก ได้แก่ กิริยาที่สงฆ์สวดประกาศให้สมมติ (การรับรู้ร่วมกัน) แก่พระอรหันต์ว่าเป็นผู้มีสติเต็มที่ เพื่อระงับอนุวาทาธิกรณ์ที่มีผู้โจทก์ท่านด้วยศีลวิบัติ
3. อมูพหวินัย การระงับอธิกรณ์ด้วยยกประโยชน์ให้ในขณะที่เป็นบ้ำผู้หายจากเป็นบ้ำ การเลิกความผิดเพราะผู้กระทำผิดนั้นวิกลจริตหรือเป็นบ้ำอมูพหวินัย แปลว่า ระเบียบที่ให้แกภิกษุผู้หายเป็นบ้ำแล้ว
4. ปฏิญญาตกรณะ การระงับอธิกรณ์ด้วยการปรับตามการรับสารภาพตามจริง ทำตามที่รับการตัดสินตามการยอมรับผิด คำสารภาพของผู้กระทำผิด ปฏิญญาตกรณะ แปลว่า ทำตามรับ ได้แก่ ปรับอาบัติตามปฏิญญาของจำเลยผู้รับเป็นสัตย์ การแสดงอาบัติจัดว่าทำปฏิญญาในข้อนี้ด้วย
5. เขกขยลิกา การระงับอธิกรณ์ด้วยถือเสียงข้างมากเป็นประมาณการตัดสินตามมติเสียงข้างมาก เขกขยลิกา แปลว่า ตัดสินตามคำของคนมากเป็นประมาณ วิธีนี้สำหรับใช้ในเมื่อความเห็นของคนมากแตกต่างกัน ให้ตัดสินเอาตามคำของคนมากเป็นประมาณ
6. ตัสสปาปิยลิกา การระงับอธิกรณ์ด้วยการลงโทษ ลงโทษแก่ผู้ผิดที่ไม่รับ การลงโทษพยานผู้ที่ไม่ยอมพูดในการสอบสวนของคณะสงฆ์ ตัสสปาปิยลิกา แปลว่า กิริยาที่ลงโทษแก่ผู้ผิดมี 2 นัย
- 6.1 เพิ่มโทษแก่ภิกษุผู้ประพฤติผิดซ้ำอีก
 - 6.2 ตัดสินโทษแม้ไม่รับเป็นสัตย์ แต่พิจารณาสมจริงดังกล่าวในอนินยตสิกขาบทนั้น
7. ตินวัตถารกะ การระงับอธิกรณ์ด้วยยกโทษไว้ หุคไม่ให้ลูกถามลูกกลับไว้ด้วยหญ้า วิธีประนีประนอม การตัดสินยกฟ้องเลิกแล้วต่อกัน (ในกรณีทะเลาะกัน) ตินวัตถารกวินัย แปลว่า ระเบียบดังกล่าวไว้ด้วยหญ้า ได้แก่กิริยาที่ให้ประนีประนอมกันทั้ง 2 ฝ่าย
- การใช้สมณะระงับอธิกรณ์
1. สัมมุขวินัย เป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ได้ทุกอย่าง
 2. สติวินัย อมูพหวินัย ตัสสปาปิยลิกา ทั้ง 3 อย่างนี้ เป็นเครื่องระงับเฉพาะอนุวาทาธิกรณ์
 3. ปฏิญญาตกรณะ ตินวัตถารกวินัย ทั้ง 2 อย่างนี้ ท่านกล่าวว่า เป็นเครื่องระงับเฉพาะปัตตาธิกรณ์และใช้เป็นเครื่องระงับอนุวาทาธิกรณ์ด้วยก็ได้

4. เกลี่ยยสีกา ใช้เป็นเครื่องระงับเฉพาะวิวาทาธิกรณ

วิธีระงับวิวาทาธิกรณ เมื่อเกิดวิวาทาธิกรณนี้ขึ้นแล้ว พระพุทธเจ้าตรัสให้ระงับด้วยสมณะ 2 อย่าง คือ

1. สัมมุขาวินัย วิธีระงับต่อหน้า คือพระสงฆ์ได้เข้าร่วมประชุมสงฆ์ ผู้วิวาทยอมรับความเห็น ขอมหุคไม่วิวาทอีกต่อไป การระงับด้วยสัมมุขาวินัยนี้ มี 4 ลักษณะด้วยกัน คือ

- 1.1 การระงับอธิกรณในที่พร้อมหน้าสงฆ์ (สังฆสัมมุขตา)
- 1.2 การระงับอธิกรณในที่พร้อมหน้าธรรม (ธรรมสัมมุขตา)
- 1.3 การระงับอธิกรณในที่พร้อมหน้าวินัย (วินัยสัมมุขตา)
- 1.4 การระงับอธิกรณในที่พร้อมหน้าบุคคล (บุคคลสัมมุขตา)

2. เกลี่ยยสีกา วิธีระงับด้วยคะแนนเสียงข้างมาก เมื่ออธิกรณเกิดขึ้นหากภิกษุเข้าร่วมประชุมพิจารณาถึงความเห็นมีมากกว่าก็ให้ถือว่าข้างฝ่ายนั้นชนะ

วิธีระงับอนุวาทาธิกรณ

อนุวาทาธิกรณ หมายถึง การกล่าวหากันว่า ประพฤติผิดจะต้องอาบัติอย่างนั้น ภิกษุกล่าวหาภิกษุด้วยกันว่า ท่านต้องอาบัติอย่างนั้นหรือ โจทก์ฟ้องให้ผู้อื่น ได้รับทราบด้วยว่า ผู้นั้นประพฤติผิดศีล (ศีลวินัย) มีความประพฤติที่ไม่เหมาะสม เสียมารยาท ประพฤติย่อหย่อนมักต้องอาบัติเล็กน้อยตั้งแต่ถูกล้างจัญลงมาถึงทุพภาสิตเป็นประจำ (อาจารย์วินัย) มีความเห็นผิดพลาดคลาดเคลื่อนผิดจากพระธรรมวินัย เป็นสาเหตุทำให้คนประพฤตินอกแบบแผน กระทำความผิดอยู่เสมอ (ทิฎฐิวินัย) นอกจากนี้แล้วยังโจทว่า มีการหาเลี้ยงชีพในทางที่ไม่ดี ไม่เหมาะสม มีการหลอกลวง ปลิ้นปล้อน ลักขโมย เป็นต้น (อาชีวะวินัย) การโจทก์หรือฟ้องร้องด้วยวินัย 4 อย่างนี้ ล้วนแต่เป็นอนุวาทาธิกรณทั้งนั้น แม้การสนับสนุนคนอื่น โจทก์จัดเป็นอนุวาทาธิกรณเหมือนกัน เมื่ออนุวาทาธิกรณนี้เกิดขึ้นแล้ว ท่านอนุญาตให้กระทำการระงับด้วยสมณะ 4 อย่าง คือ

1. สัมมุขาวินัย คือการระงับอธิกรณในที่พร้อมหน้าคณะสงฆ์ พร้อมหน้าธรรมพร้อมหน้าวินัยและพร้อมหน้าบุคคล

2. สติวินัย คือการระงับอนุวาทาธิกรณที่ยกเอาสติขึ้นเป็นหลักปรับ เมื่อที่ประชุมสงฆ์พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านผู้เป็นจำเลยซึ่งถูกฟ้องว่าเป็นอาบัติเพราะเหตุศึลนั้น การเป็นพระอรหันต์ทางคณะสงฆ์เห็นว่า คงจะเป็นไปไม่ได้ที่พระอรหันต์จะกระทำการล่วงละเมิดพระวินัยดังคำที่โจทก์ฟ้อง จึงสวดวาจาประกาศให้สมมติแก่พระอรหันต์ว่าเป็นผู้มีสติสมบูรณ์ เรียกว่าให้วินัย แล้วยกฟ้องคำของโจทก์เสีย ภายหลังถ้าหากจำเลยถูกผู้อื่น โจทก์ด้วยอาบัติในลักษณะนี้อีก จะไม่มีการพิจารณาอธิกรณ

3. อมูพหวินัย การระงับอธิกรณ์ให้แก่ภิกษุที่หายเป็นบ้าแล้ว เช่น มีภิกษุรูปหนึ่งเสียดิ ได้ประพฤติกความเสียหายเป็นอันมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรแก่สมณะทั้งการพูดและการกระทำ ต่อมา เมื่อเธอหายเป็นปกติแล้ว ก็มีโจทก์เชื่อว่า ท่านได้ประพฤตಿಯ่างนี้ ได้เป็นอาบัติแล้ว เป็นต้น เธอยอมรับว่า ที่ตนกระทำไปนั้น เพราะความหลง เพราะว่าตอนนั้นเสียดิไม่มีเจตนาที่จะกระทำ เมื่อ อธิกรณ์เข้าสู่ที่ประชุมสงฆ์แล้ว คณะสงฆ์จึงได้รับอนุวาทาธิกรณ์นั้น ด้วยการสวดประกาศสมมติให้ เธอเป็นภิกษุผู้หายเป็นบ้าแล้ว อาบัติที่เธอประพฤตีด่วงมานั้นแม้เป็นจริงก็ไม่เป็นอาบัติเพราะเธอเป็น บ้า คณะสงฆ์จึงสวดกรรมวาจา ประกาศข้อความนี้ไว้ เรียกว่า อมูพหวินัย แล้วยกฟ้องคำของโจทก์ เสียดิ ภายหลังมีผู้มาโจทก์อาบัติที่เธอกระทำในขณะที่เป็นบ้าอีก ก็ไม่มีการพิจารณาเพราะถือว่าให้ อธิกรณ์ระงับแล้วด้วยอมูพหวินัย

4. ตัสสปายสิทิกา กรรมที่คณะสงฆ์ลงโทษแก่ภิกษุผู้ที่ต้องอาบัติแล้ว เมื่อมีโจทก์ท้วงขึ้น คณะสงฆ์ประชุมกันสอบสวน ท่านได้ให้การกลับไปกลับมา เดียวก็ยอมรับ เดียวก็ปฏิเสธพูดกลบเกลื่อน ข้อที่ถูกซักถาม พุคฺมุสาในที่ซึ่งหน้าภิกษุเช่นนี้ คณะสงฆ์สามารถลงโทษแก่เธอได้ถึงแม้ว่าเธอจะไม่ ยอมรับตามโทษที่ต้องหรือเพิ่มโทษก็ได้ โดยในขั้นแรกนั้นให้โจทก์เธอเสียก่อนและให้เธอให้การ แล้วจึงปรับอาบัติต่อจากนั้นให้สวดต่อด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ให้คณะสงฆ์ทั้งหมดได้รับทราบด้วย

วิธีระงับอาปัตตาทิกรณ์

อาปัตตาทิกรณ์ หมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการต้องอาบัติและถูกปรับอาบัติตามที่ตนกระทำ ที่ท่านจัดเป็นอธิกรณ์นั้นก็เพราะว่า เป็นเรื่องที่จะต้องระงับด้วยการแก้ไขปลดเปลื้องภิกษุผู้ต้องอาบัติ ออกจากอาบัติที่ต้อง ด้วยวิธีการปลงอาบัติหรือการอยู่กรรมตามที่ท่านกำหนดไว้ จะระงับได้ด้วย สมณะ 3 ประการ คือ

1. สัมมุขาวินัย ระงับต่อหน้า คืออธิกรณ์เกิดขึ้นมีพระสงฆ์เข้าประชุมวินิจฉัยครบองค์สงฆ์ คู่วิวาทกันยอมรับความเห็นของที่ประชุม ยอมหยุดจะไม่วิวาทกันอีกต่อไป การระงับด้วยสัมมุขาวินัยนี้ มี 4 ลักษณะ คือระงับพร้อมหน้าสงฆ์ ระงับพร้อมหน้าธรรม ระงับพร้อมหน้าวินัยและระงับพร้อม หน้าบุคคล

2. ปฏิญญาตกรณะ กระทำตามรับ ได้แก่ภิกษุรูปหนึ่งต้องอาบัติแล้ว มีผู้โจทก์ท้วงขึ้น เมื่อคณะสงฆ์เข้าประชุมกันวินิจฉัยภิกษุผู้เป็นจำเลยยอมรับอย่างไร ก็ปรับอาบัติตามที่ยอมรับนั้น หรือการปลงอาบัติก็จัดเป็นปฏิญญาตกรณะเหมือนกัน

3. ตินวัตถารกะ การระงับอธิกรณ์ไว้ด้วยการประนีประนอมกันไว้ทั้ง 2 ฝ่าย โดยไม่ต้อง ชำระสะสางหาความกันเหมือนการกลบของไว้ด้วยหญ้า เป็นวิธีระงับอาบัติที่ใช้ในเมื่อระงับลหุกาบัติ ซึ่งเกี่ยวกับภิกษุจำนวนมาก ต่างคนก็ประพฤติไม่เหมาะสมและ โจทก์กันชดทอดกันไปมา เป็นเรื่อง ที่ซับซ้อน เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดทะเลาะวิวาทกันไม่หยุดไม่หย่อน ทั้งสองฝ่ายจะไม่มีฝ่ายใดยอม เมื่อ เป็นเช่นนี้ก็มีแต่ทำให้อธิกรณ์แรงขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นจึงต้องระงับเสียดิด้วยตินวัตถารกะ แบบกลบเกลื่อน ของเนาไว้ด้วยหญ้า ตัวอธิกรณ์ยกเลิกทั้งเสียดิ ทั้งสองฝ่ายจะไม่สาวหาความหลังของกันและกัน

กิจจาริกรรมและวิธีระงับด้วยนิกะ

ผู้ปกครองคณะสงฆ์ต้องมีคุณธรรม 2 อย่าง คือ นิกะ ได้แก่ การช่ม การกำราบ การลงโทษ ปัดทะ ได้แก่ การยกย่อง การเชิดชู

ส่วนอีกแนวทางหนึ่ง ได้แก่ แนวทางแก้ไขความขัดแย้ง โดยการสังเคราะห์แนวทางหรือวิธีการแก้ไขความขัดแย้ง โดยผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งได้ ดังนี้

ในกรณีการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมควรใช้หักการไกล่เกลี่ยในการแก้ไขปัญหาเรื่องผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน โดยการใช้คนกลางเข้ามาตัดสินที่ทำให้ทุกฝ่ายยอมรับ เข้าเป็นการปรับสมดุลเพื่อให้เกิดข้อยุติและต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

อภิปรายผล

การวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหาบทที่ 2 ดังนี้

องค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในการวิเคราะห์ความขัดแย้งทางสังคมนั้น มีปัจจัยที่สำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. ปัญหาโครงสร้างคณะสงฆ์เป็นอีกมิติหนึ่งที่น่าไปสู่กระบวนการของการเกิดความขัดแย้งในวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจัยด้านปัญหาโครงสร้างคณะสงฆ์นี้ ผลการศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบว่า ปัญหาโครงสร้างคณะสงฆ์เป็นเพียงแม่แบบที่กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการดูแลโครงสร้างให้อยู่ในขอบข่ายบทบาทหน้าที่ของบุคคลนั้น ๆ อย่างสมบูรณ์ แต่เบื้องหลังของการขับเคลื่อนระบบโครงสร้างที่เป็นหัวใจหลักที่สำคัญนั้นคือ คน คนที่ขับเคลื่อนในการบริหารจัดการระบบโครงสร้างให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยอาศัยหลักการของความ เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมสอดคล้องกับ เปรม ติณสูลานนท์ (2548 : 25) กล่าวว่า คุณธรรมและจริยธรรม ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำที่ดี หากผู้นำขาดซึ่งคุณธรรมและจริยธรรม ย่อมทำให้ผู้นำนั้นขาดความชอบธรรมในการทำหน้าที่ในองค์กรนั้นต่อไป ทั้งนี้เนื่องจากคุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของบทบาทหน้าที่ของผู้นำที่ทำให้ผู้นำสามารถได้รับการยอมรับความเชื่อถือ ตลอดจนการนับถือจากบุคคลต่าง ๆ ทั้งในองค์กรและในสังคมทั่วไป ดังนั้น ปัญหาการขาดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้นำ ย่อมทำให้ผู้นำไม่เป็นที่ยอมรับต่อบุคคลทั่วไปในองค์กรและในสังคม ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อหลักการบริหารงานและภาพลักษณ์ขององค์กรให้เสื่อมลงและยอมนำมาซึ่งความล่มสลายขององค์กรในอนาคตเช่นกัน

2. ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่แตกต่าง เป็นอีกมิติหนึ่งที่น่าไปสู่กระบวนการของการเกิดความขัดแย้งในวัดวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างนี้

ผลการศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบว่า การสื่อสารไม่เชื่อมโยง ข้อมูลที่ไม่ตรงกับต้นทางในลักษณะของการแต่งเรื่องดีให้เป็นเรื่องเลวร้ายบ้าง ใส่ร้ายป้ายสีกันบ้างหรือแม้กระทั่งการยุยงส่งเสริมให้มีการทะเลาะกันเองบ้าง ล้วนอยู่ในเงื่อนไขของประเด็นปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ วันชัย วัฒนศัพท์ (2551 : 55) ได้กล่าวว่า สำหรับพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงนั้นจะเริ่มจากปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารแล้วแสดงออกโต้ตอบกันไปมาจนเกิดเกลียวแห่งความขัดแย้ง (Spiral of Conflict) ที่ต่างคนต่างมีปฏิกิริยาตอบโต้กัน โดยเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จนในที่สุดกลายเป็นความขัดแย้งที่มีความรุนแรง ซึ่งถ้าไม่สามารถยุติวงจรของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้นั้น ก็จะนำไปสู่การทำลายล้างกัน เอาชนะคะคานกันหรือที่เรียกว่า ความขัดแย้งแบบทำลายล้าง (Destructive Conflict) ส่วนทางออกของความขัดแย้งนั้นจะขึ้นอยู่กับแนวทางที่ต่างฝ่ายต่างเลือกซึ่งพฤติกรรมเพื่อหาทางออกเมื่อเกิดความขัดแย้งนั้น

3. ปัจจัยความแตกต่างทางค่านิยม/อุดมการณ์/ความเชื่อ ปัจจัยด้านความเชื่อทางไสยศาสตร์ อันเป็นความเชื่อในเรื่องอำนาจลึกลับนอกกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ซึ่งขัดกับหลักแห่งเหตุผลและหลักกฎแห่งกรรม โดยสิ้นเชิง เป็นสาเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดสถานการณ์ต่อความขัดแย้งภายในวัด บริบททางสังคมของคนในวัดมีรูปแบบสังคมแบบต้องการของในบางสิ่งบางอย่างเป็นที่พึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เนื่องจากเป็นความเชื่อของคนไทยที่มีการปลูกฝังมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ เมื่อมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มนุษย์ปรารถนาที่จะเป็นเจ้าของมาก ๆ จึงส่งผลให้มนุษย์ต้องแสวงหาที่พึ่งทางใจ ที่มนุษย์มีความเชื่อว่าดีให้กับตนเอง ข้อค้นพบจากการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้สอดคล้องกับ อรุณ รักรธรรม (2546 : 61) ที่กล่าวว่า ความไม่เห็นพ้องต้องกันระหว่างสมาชิกกลุ่มขององค์กร ซึ่งเกิดขึ้นจากข้อเท็จจริงเกี่ยวกับว่าพวกเขาต้องมีส่วนร่วมในทรัพยากรที่จำกัดหรือมีความแตกต่างในด้านสถานภาพ เป้าหมาย ค่านิยม การรับรู้ ทัศนคติและความเห็นซึ่งต่างกัน และได้กล่าวถึงความขัดแย้งในด้านปฏิริยาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นการมองความขัดแย้งในแง่ดีและสร้างสรรค์ กล่าวคือ ความขัดแย้งเป็นสิ่งจำเป็น ควรจะกระตุ้นให้เกิด เพราะถ้าองค์กรใดที่ปราศจากความขัดแย้ง องค์กรนั้นย่อมหยุดอยู่กับที่ ไม่เกิดความก้าวหน้า การบริหารความขัดแย้ง คือการยอมรับว่ามีความขัดแย้งและกระตุ้นเพื่อการแก้ไขและถือว่าการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเป็นหน้าที่ที่สำคัญของนักบริหารองค์กร

4. การแย่งชิงผลประโยชน์หรือความต้องการนั้น จัดได้ว่าเป็นเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งภายนอกที่ชัดเจนประการหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ทรัพยากรหรือสิ่งของมีจำนวนจำกัด แต่ความต้องการหรือผู้ที่มีความต้องการนั้นมีจำนวนมากกว่า หากไม่สามารถจัดการทรัพยากรหรือสิ่งของอย่างเป็นระบบแล้ว ก็ย่อมเป็นการง่ายที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งปะทุขึ้นมาเพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับกรณีการแย่งทรัพยากรน้ำของชาวศากยะและ โกลิยะเนื่องมาจากการที่ทั้งสองกลุ่มต้องการน้ำเพื่อใช้ในการกสิกรรม แต่ปัญหาก็คือ น้ำนั้นมีปริมาณที่สามารถรองรับ

พื้นที่นาของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้นการเจรจาจึงเกิดขึ้น แต่สุดท้ายกระบวนการเจรจาก็ล้มเหลว เพราะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งต้องการเป็นเจ้าของทรัพยากรน้ำแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น ด้วยเหตุนี้กระแสของความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรงจึงเกิดขึ้น กรณีสงครามการแย่งชิงหมู่บ้านกาสิระหว่างพระเจ้าปเสนทิโกศลกับพระเจ้าอชาตศัตรูก็เช่นเดียวกัน เป็นการตอกย้ำว่า ทั้งคู่ต่างก็ต้องการหมู่บ้านดังกล่าวเพื่อใช้เป็นเขตเศรษฐกิจ และเป็นรัฐกัณชน ซึ่งสอดคล้องกับกรณีสงครามระหว่างพระเจ้าอชาตศัตรูกับเจ้าลิจฉวีมีวัตถุประสงค์ เพื่อแย่งชิงคันชชาติซึ่งมีคุณค่าอย่างมหาศาลในผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นตามมา ผลประโยชน์และความต้องการในสองกรณีหลังนี้จัดได้ว่าเป็น “ตัวแปร” สำคัญที่ทำให้ทั้งสองแคว้นต้องทำสงครามระหว่างกันเพื่อแย่งชิงทรัพยากรดังกล่าว โดยมีได้ค้ำหนึ่งว่าผลจากสงครามดังกล่าวจะนำมาซึ่งการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินมากมายสักปานใดก็ตาม (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2550 : 214)

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. พื้นที่และหน่วยงานของรัฐในด้านการยุติปัญหาความขัดแย้งมีน้อย และไม่ครอบคลุมตลอดจน ไม่มีพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็นทางความขัดแย้ง ดังนั้นมหาเถรสมาคมควรมีนโยบายในการจัดตั้งหน่วยงานด้านการยุติปัญหาความขัดแย้งในระดับชุมชนและเปิดพื้นที่ให้ทุกคนมีโอกาสในการแสดงออก ตลอดจนการนำไปปฏิบัติและส่งเสริมให้คณะสงฆ์แก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้วยตนเองได้

2. มหาเถรสมาคมควรบัญญัติเพิ่มไว้ในกฎหมายให้ชุมชนและคณะสงฆ์มีส่วนร่วมในการประชุมหรือปรึกษาหารือ ในการเลือกผู้นำคณะสงฆ์ตลอดจนการให้ความร่วมมืออย่างต่อเนื่องเพื่อการถ่วงดุลอำนาจ

3. ทางด้านมหาเถรสมาคมควรมีนโยบายในการผลักดันและบรรจุหลักสูตรและวิธีการในการจัดการความขัดแย้ง ทักษะในการต่อรองและทักษะในการพัฒนาทีมงาน เพื่อที่เจ้าอาวาสสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการความขัดแย้งให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในภาคหน้า

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการทำวิจัยเรื่องปัญหาความขัดแย้งในการได้มาซึ่งตำแหน่งเจ้าอาวาสกรณีศึกษา วัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาในเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นการขยายผลการศึกษาให้เกิดประโยชน์ในวงกว้างต่อไปอีกในเรื่องต่อไปนี้

1. ควรทำการวิจัยปัญหาความขัดแย้งในการได้มาซึ่งตำแหน่งเจ้าอาวาสในเขตพื้นที่วัดอื่น ๆ หรือภาคอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบ
2. ควรมีการทำวิจัยเรื่องนี้ต่อหลังจากที่วัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก มีตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดอย่างเป็นทางการแล้ว ประมาณ 6 – 12 เดือน เพื่อศึกษาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในวัดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกกว่าเป็นเช่นไร โดยทำการศึกษาค้นคว้าไปทั้งในรูปแบบของการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี